

Jonge generaties vrouwen kiezen voor deeltijd

Het kabinet wil mensen met kleine deeltijdbanen stimuleren meer uren per week te gaan werken. Dit streven betreft vooral vrouwen. Er zijn echter geen aanwijzingen dat jongere generaties vrouwen meer uren zullen gaan werken dan oudere generaties. De mogelijkheden van fiscaal beleid om werkende vrouwen te stimuleren meer uren te gaan werken zijn beperkt.

Het kabinet wil stimuleren dat mensen met kleine deeltijdbanen meer uren gaan werken. Hiervoor wordt de Taskforce Deeltijdplus in het leven geroepen. Het doel van de Taskforce is om een debat te starten over het maatschappelijk belang van het aantal gewerkte uren door deeltijders. Er zal aandacht zijn voor de beeldvorming omtrent werkende vrouwen, de verdeling van zorgtaken, en knelpunten in de arbeidsvoorwaarden en in de praktijk bij bedrijven. Het uitgangspunt is echter wel een goede balans tussen arbeid en zorg. Het kabinet wil dus de keuzevrijheid van werknemers om in deeltijd te werken niet ter discussie stellen.

Argumenten voor meer gewerkte uren

Waarom wil het kabinet dat mensen met een kleine deeltijdbaan meer uren gaan werken? Een belangrijke reden is de houdbaarheid van de verzorgingsstaat. Door de toename van de levensverwachting zullen de kosten van de verzorgingsstaat toenemen. Uiteraard is een langere levensverwachting een positieve ontwikkeling. Desondanks zullen de kosten van de voorzieningen gedekt moeten worden en een hogere arbeidsmarktparticipatie kan hieraan bijdragen. Vandaar dat er doelstellingen geformuleerd zijn voor de participatie, zoals het streven naar een participatiegraad van tachtig procent (SER, 2006). Internationale vergelijkingen laten zien dat de participatie in Nederland echter al behoorlijk hoog is. Daarentegen is het aantal gewerkte uren per werkende in Nederland juist laag, onder meer door de hoge mate van deeltijd. Vooral bij de gewerkte uren lijkt dan ook winst te behalen, bijvoorbeeld doordat deeltijders meer uren gaan werken. Voor het kabinet is ook het emancipatoire effect van meer gewerkte uren door mensen met een kleine deeltijdbaan van belang. Vooral vrouwen werken in kleine deeltijdbanen en dat komt hun economische zelfstandigheid niet ten goede. Meer uren werken zou

de negatieve financiële gevolgen van het wegvallen van de partner, door sterfte of echtscheiding, flink verminderen (Fokkema, 2001).

Gewerkte uren van vrouwen

Zijn er aanwijzingen dat vrouwen in de nabije toekomst meer uren gaan werken, bijvoorbeeld omdat jongere generaties vrouwen meer uren werken dan oudere generaties? De ontwikkelingen in het arbeidsmarktgedrag van vrouwen wijzen niet op een substantiële verandering in het aantal gewerkte uren van vrouwen in de nabije toekomst (Bosch et al., 2008). De gemiddelde baanomvang ligt al jarenlang rond de 26 uur per week. Het gemiddeld aantal gewerkte uren varieert wel duidelijk over de levensloop (zie figuur 1). Op 25-jarige leeftijd wordt het maximum van gemiddeld 32 uur per week bereikt. Tussen 35 en 50 jaar is de gemiddelde baanomvang ongeveer 24 uur per week. Vanaf vijftigjarige leeftijd zet een daling in. Jongere generaties vertonen hetzelfde patroon over de levensloop als oudere generaties. Op bijvoorbeeld 43-jarige leeftijd is het gemiddeld aantal gewerkte uren voor alle generaties ongeveer gelijk. De stabiliteit van het gemiddeld aantal gewerkte uren is opmerkelijk omdat de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt wel aanzienlijk is veranderd. Zo is het opleidingsniveau flink gestegen, en hoogopgeleide vrouwen werken vaker en gemiddeld meer uren dan laagopgeleide vrouwen. De sterk gestegen participatie van vrouwen met kinderen heeft echter een drukkend effect op het gemiddeld aantal gewerkte uren. Vrouwen met kinderen werken namelijk nog steeds minder uren dan vrouwen zonder kinderen. De verschillende maatschappelijke trends hebben hier een tegengesteld effect. Per saldo is de gemiddelde baanomvang stabiel gebleven. Jongere generaties vrouwen zijn de afgelopen jaren vooral in deeltijdbanen van 12 tot 34 uur per week gaan werken. Zij werken dus gemiddeld ongeveer net zoveel uren per week als oudere generaties, maar wel vaker in een middelgrote deeltijdbaan. Het is

niet alleen de gewijzigde samenstelling van de groep werkende vrouwen die deze trend veroorzaakt. Als we met behulp van statistische technieken rekening houden met de genoemde trends, zoals die in het opleidingsniveau en in het aantal kinderen, dan vertonen werkende vrouwen over de generaties heen een dalende voorkeur voor voltijdbanen. En er

**Internationale
vergelijkingen
laten zien dat de
participatie in
Nederland echter al
behoorlijk hoog is**

**NICOLE BOSCH, ANJA
DEELEN EN ROB
EUWALS**

Wetenschappelijk mede-
werkers en programmalei-
der bij de sector Arbeids-
markt en Welvaartsstaat
van het CPB

is juist een onderliggende stijgende tendens richting deeltijdbanen. Met andere woorden, jongere generaties vrouwen met hetzelfde opleidingsniveau en hetzelfde aantal kinderen kiezen vaker voor een middelgrote deeltijd baan dan oudere generaties. Dit resultaat is in lijn met OESO (2001) en SCP/CBS (2006), die concluderen dat het werken in deeltijd voor veel vrouwen een bewuste keuze is. Onderzoek wijst dus niet op een substantiële toename in het gemiddeld aantal gewerkte uren in de nabije toekomst.

Fiscaal beleid

De overheid beïnvloedt de participatie en het aantal gewerkte uren via fiscaal beleid. Het ligt dus voor de hand de reikwijdte van dit beleid nader te bekijken. Hierbij dient men te bedenken dat meer gewerkte uren geen doel op zichzelf is. Het gaat naast het emancipatoire doel ook om een bijdrage aan de houdbaarheid van de verzorgingsstaat. De vraagstelling is dus: kan fiscaal beleid de gewerkte uren zodanig beïnvloeden dat het effect op de overheidsfinanciën positief is?

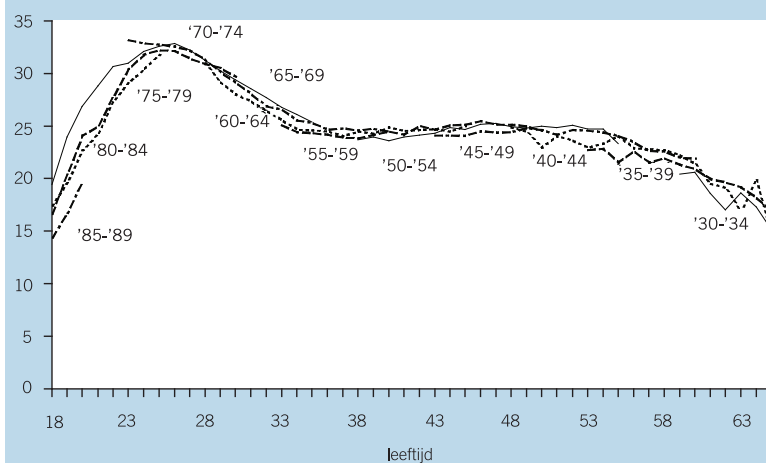
Fiscaal beleid gericht op verhoging van het aantal door vrouwen gewerkte uren draagt minder bij aan de houdbaarheid van de verzorgingsstaat dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. In theorie is dergelijk beleid kansrijk om twee redenen. Ten eerste is er daadwerkelijk ruimte voor beleid omdat de marginale belastingdruk van grote groepen personen met een deeltijd baan hoog is (Ministerie van SZW, 2007). Ten tweede is dit beleid potentieel kansrijk omdat vrouwen relatief sterk reageren op hun netto uurloon. Ofwel, als vrouwen een hoger netto uurloon krijgen gaan ze meer uren werken terwijl mannen dat nauwelijks zullen doen (Evers et al., 2005).

In de praktijk is het moeilijk een substantieel positief effect te realiseren met fiscaal beleid. Fiscaal beleid mag zich niet expliciet richten op vrouwen omdat dit discriminatie naar geslacht zou inhouden. Het beleid moet dus indirect worden gericht op vrouwen, bijvoorbeeld via de kinderopvang of via de combinatiekorting. Uit recent onderzoek blijkt echter dat de groep van deeltijders diffuus is (SCP, 2008). De groep van deeltijders bestaat zeker niet alleen uit moeders met een werkende partner. Zo werken ook jonge vrouwen die nog geen kinderen hebben minder uren dan jonge mannen, en oudere vrouwen die geen jonge kinderen meer hebben werken nauwelijks meer uren dan vrouwen met jonge kinderen.

Het effect van fiscaal beleid dat indirect gericht is op vrouwen is volgens modelberekeningen inderdaad gering (CPB, 2007, De Mooij, 2008). Zowel bij combinatiekorting als bij beleid gericht op de kinderopvang wordt de groep van vrouwen zonder jonge kinderen niet bereikt. Bij kinderopvangbeleid speelt ook nog een rol dat ouders informele opvang kunnen vervangen door formele opvang, terwijl ze niet meer uren gaan werken. Het goed richten van het fiscaal beleid op de eigenlijke doelgroep, zijnde de deeltijders, is dus een lastige creatieve uitdaging.

figuur 1

Gemiddeld aantal gewerkte uren naar leeftijd en geboortjaar, vrouwen met een baan, leeftijd 18–64¹

¹ Generaties in vijfjaarsgroepen, van generatie met geboortjaar 1985–1989 tot generatie met geboortjaar 1930–1934.

Bron: *Enquête Beroepsbevolking 1992–2005*.

Uitdagende klus deeltijdplus

Het aantal gewerkte uren van vrouwen is al jaren stabiel, en er zijn geen aanwijzingen dat het aantal in de nabije toekomst zal stijgen. De reikwijdte van fiscaal beleid is beperkt. Het eigenlijke doel van het fiscaal beleid is de houdbaarheid van de verzorgingsstaat. Een verandering in de voorkeur voor deeltijd, ofwel de bereidheid van vrouwen om meer uren te werken, zou echter wel een substantiële positieve bijdrage leveren aan de houdbaarheid van de verzorgingsstaat. Het gaat hierbij om de vrije keuze van mensen en bedrijven, waarbij maatschappelijke beeldvorming en de houding van bedrijven tegenover werkende vrouwen een rol spelen. Dit zet de opgave voor de Taskforce Deeltijdplus: welke maatschappelijke veranderingen kunnen eraan bijdragen dat deeltijders meer uren willen en kunnen werken? Een lastige, maar ook uitdagende klus voor deeltijdplus.

LITERATUUR

- Bosch, N., A. Deelen en R. Euwals (2008) *Is part-time employment here to stay? Evidence from the Dutch Labour Force Survey 1992–2005*. CPB Discussion Paper 100. Den Haag: CPB.
- CPB (2007) *Houdbaarheidseffecten van participatiebeleid*. CPB Notitie, 19 januari. Den Haag: CPB.
- Evers, M., R. de Mooij en D. van Vuuren (2005) *What explains the variation in estimates of labour supply elasticities?* CPB Discussiepaper 51. Den Haag: CPB.
- Fokkema, T. (2001) *Forse inkomensdaling voor vrouwen na echtscheiding en vroege verweduwing: bieden hertrouw en werk uitkomst?* *Bevolking en Gezin*, 30 (1), 5–29.
- Ministerie van SZW (2007) *De armoedeval, een nieuwe kijk op een oud probleem*. SZW Werkdocument 380. Den Haag: Ministerie van SZW.
- Mooij, R. de (2008) *Reinventing the Dutch tax-benefit system; exploring the frontier of the equity-efficiency trade-off*. CPB Discussiepaper 88. Den Haag: CPB.
- OESO (2001) *Balancing Work and Family Life: Helping Parents into Paid Employment*. *Employment Outlook 2001*. Parijs.
- SCP (2008) *Nederland Deeltijdland*. SCP Publicatie 2008/4. Den Haag: SCP.
- SCP/CBS (2006) *Emancipatiemonitor 2006*. Den Haag: SCP/CBS.
- SER (2006) *Welvaartsgroei door en voor iedereen*. SER Advies 06/08. Den Haag: Sociaal Economische Raad.